

(המשך מעמוד 15)

כשיא מילחמת-ההתשה הודיע רבין לממשלת ישראל כי יש אישור מטעם ממשלת ארצות-הברית להפצצות. בממשלת ישראל נערך ייכוח מר על הצעה זו. אסילו למשה דיין הקצינוני היו חישות. והוא הציע לצמצם את ההפצצות למטרות מטוימות - ולא להפציץ, למשל, תחנות-כוח. בתייחרות, וכדומה. אך הודעת רבין הכריעה את הכף.

סוכנות-הכינון האמריקאית האמונה, כמו רבין, כי הפצצות כאלה והזכחת חוסר-האונים של מצריים יפילו את גמאל עבדאל-נאצר, ימוי טמו את המישור המצרי, ועדו לשילטון. כי קאהיר כוחות פרו-אמריקאיים.

ההמשך הפך כבר נחלת היסטוריה. צה"ל הפציץ את העורף המצרי. בין השאר נפגעו - גם ביגלל טעויות בלתי-רצונויות - בית-ספר וריכוזי-פועלים. עבדאל-נאצר תבע פגישת 1970 פגישה מיידית עם ראשי ברית-המועצות. בספרו שיצא זה-עתה, הדרך לראש-אדא, מגלה חסנון הייכל, שנכח בשיחות, מה קרה במוסקבה.

הנשיא המצרי הגיש לנאזר ברזנייב אולי טימטום שהדהים את הסובייטים: לפסק לו מויד מערכות-מידיים להגנה על כל מצריים, יחד עם צוותים סובייטיים. אחרת, כך הכריז, הוא יתייצב לפני העם המצרי, יודה כי אינו מסוגל להגן עליו ותפטר, וימסור את השילטון לאני שים שיעבירו את מצריים למחנה האמריקאי. האולטימטום שבר את הסובייטים. בניגוד גמור לרצונו, ואחרי התלבטות קיצונית, הם הסכימו לצעד מהפכני: להציב במצריים כוחות מוויינים סובייטיים (צוותי הטיי לים והיועצים), ולצייד את מצריים במערכת-ההגנה המשוכללת והמקיפה ביותר, שכללה את טילי סאם-3 מעורבות סובייטית זו שיתנה את המפה הגלובאלית, ואילו הכאת הטכנולוגיה המיידית למצריים, והתוודעות הצבא המצרי לטכנולוגיה זו, איפשרו עכבר שזוש שנים את ההתקפה של יוסי-הכפורים.

אבל במחצית 1973 היה כל זה עדיין חבוי בניבכי העתיד. עבדאל-נאצר אומנם לא נפל, אך היחסים בין רבין לבין ממשלת ניכסון התהדקו יותר ויותר.

ספטמבר שחוד ולבן

חסים אלה הגיעו לשיאם בחודש שהיה גורלי ליש"ר אלאי ולמרחב כולו. בספטמבר 1970 התקרבו ממשלות וושינגי טון וירושלים כפי שלא קרה עד אז - ומאז.

באותו חודש פרצה המלחמה הגדולה בין המישל האהשמי לירדן ובין הכוחות המוויינים הפלסטיניים. בשיא המאבק, כאשר היה ברור כי המלך גובר על הפידאיון, התכונה סוריה לפלוש לירדן, להפיל בה את המישטר. האמריקאים ראו בכך איום ישיר על עמדותיהם במרחב. סוריה היא פרו-סובייטית. ברית-המועצות החלה פורשת את חסותה גם על אש"ף. ואילו מלך ירדן נחשב או כעמוד-התווך של המערך האמריקאי במרחב. אולם לא נוח היה לאמריקאים באותה עת לשגר בעצמם צבא לירדן, כפי שעשו בשעתו בלבנון. ישראל הסכימה לקבל את התפקיד על עצמה. ממשלת ישראל גייסה כוחות. לפורים נמי פרה הודעה חרימשמעות: אם לא יבטלו לאני תר את פלישתם לירדן, יפרצו כוחות-השריון של צה"ל מיוזמה, בתמיכת האמריקאים. האיום הספיק. הסורים נענו. שילטון המלך ניצל והתבצר. הפלסטינים בירדן מוגרו ונשחטו בסיטונות. גמאל עבדאל-נאצר מת. לערבים היה זה "ספטמבר השחור". אבל כשביל ממשלת ישראל היה זה "ספ" טמכר הלכן".

בשיא המאורעות הגיעה גולדה מאיר לווינגטון. בעת ביקורה זה, על רקע המיבצע הסודי המשותף, נפרצה הדרך בינה לבין הנשיא ניכסון, וקמה היידות המפורסמת ביניהם. תוכניתו של שר-החוץ ויליאם רוג'רס, מתה. שליחות גונאר יארינג גססה, ומתה כעבור זמן. נפרצה גם הדרך בין גולדה מאיר ויצחק רבין. מאותה עת ואילך הוצא שר-החוץ אבא אבן מן המישחק. בין גולדה ורבין ניצר צינור ישיר של דיווח והתייעצות. אבן ורבין הפכו אויבים. רבין וקסינג'ר הפכו צמד-חמד, כשקסינג'ר מציג את רבין לפני המרשל הסובייטי גרצ'קו. כגדול המצביאים של רודן" ואילו רבין הופך בן-בית בבית הלבן ובמישרדו של הנרי קסינג'ר. בסתו 1972, כאשר הציג ריצ'ארד ניקסון בשנית את מועמדותו לכהונת הנשיא, החלה מערכת-ההבריות שבה אירעה פרשת ווטרגייט, ניהל יצחק רבין תצמולה גלוויה למען הנשיא הרפובליקאי. הדבר עורר מורת-דיוח בקרב יהודי ארצות-הברית, ואף ביקורת גלוויה על כך שהשגיר מתערב בעניינים פנימיים של ארצות-הברית. אולם רבין התעלם מכל העינות. לגביו היה חשוב רק דבר אחד: ניכסון נתן לממשלת ישראל תמיכה ללא סייג - מדינית, כלכלית וצבאית. למעשה נתן לממשלת גולדה יד חושפית גולה מדינית שנועדה להקטיא את המצב, להחזיק בכל השטחים הכבושים לצמיתות. כשסיים יצחק רבין את כהונתו, במארס 1973, בדיוק שאין הדוקים מהם. בווינגטון התייחסו אל ישראל כאל הי מדינה ה-15 של ארצות-הברית, וברושלים התי ייחסו אל ארצות-הברית כאל מושבת ישראלית. בין שתי הממשלות, שני הצבאות והמוסדות האחרים

נוצר תיאום מושלם, עד שהגבול ביניהם כימעט נעלם. במשך כל התקופה הזו ביצע יצחק רבין את מדיניות ממשלתו. הוא היה טכנאי של יחסי ישראל-אמריקה. בתחום זה גילה נכונות לחדש תפיסות ולנכש דרכים חדשות. אך הוא לא חרג מתחום זה.

השלום נקניק סאלאי

במשך 15 חודשים - ממארס 1973 ועד יוני 1974 - לא היה תפקיד ממשי ליצחק רבין, חוץ מתקופת כהונתו הקצרה כשר-עבודה חסרי-מעש בממשלת ה-17 אחרונה של גולדה.

הוא חזר ארצה, במשך השנים השתבשו יחסיו עם כל אנשי צמרת ישראל. אבן כשא אותו ביגלל עקיפת סמך כות. ספר התיאש ממנו בשלח מארצות-הברית עצות "ניציות" (כגון ההמצעה הרתיאהסון להפציץ את מצריים לעומק, בהסכמת האמריקאים). דיין ראה בו מתחרה ויריב עוד מאז מילחמת שתי-הימים. לבסוף נטשה אותו גם גולדה, ששלחה במקומו לווינגטון את איש-חסותה ה-17 אישי, שימחה דיניץ. היתה זו תקופה קשה לרבין. במשך 15 חודשים אלה אירעו מאורעות שי שינו לחלוטין את מערכת-היחסים שבנה רבין בווינגטון.

בחיים המדיניים, כל תהליך נושא בחובו את שלי-לתו. התיחה מלידה אנטי-יתוה. הצמידות המוחלטת של ישראל וארצות-הברית הוליי

השגריר: רבין מגיע לארץ

דה בישראל מדיניות שחצנית יותר ויותר, שהגיעה לשיאה ב"מיסמן גלילי". זה שיכנע את אנוואר אל-סאדאת שאין תיקווה לתזוזה לטובת הערבים, בלא מילחמה. הוא פתח בה ביוסי-הכפורים, ושינה תוך 48 שעות את המפה. בתום המילחמה, נחל סאדאת ניצחון מדיני מוחץ. הרי בה מעבר להצלחתו הצבאית הצנועה, היתה צפויה סכנה ממשית של התערבות סובייטית, ועימות גרעיני עולמי. אמבארגו הנפט שיכנע את העולם המערבי שתלותו בנפט הערבי היא עצומה. אותה שעה השתכנע סאדאת כי יש בסיס איתן לברית מצרית-אמריקאית חדשה. נוצרה תבנית להסכם: אמריקה מחזירה למצריים את השטחים שכבשה ישראל ומעניקה לה סיוע כלכלי - ואילו מצריים מבטיחה את אספקת-הנפט למערב, מרחיקה את ההשי-פעה הסובייטית מן העולם הערבי ומחוללת הפיכה ימי נית הדרגתית בתוכו עצמה. כאשר הגיע השגריר-לשעבר לכס ראש-הממשלה בי ירושלים, גילה שם מציאות חדשה זו. נעלמה התמונה הקודמת: גוש סובייטי-מזרחי-פלסטיני מול גוש אמריקאי-ישראלי. היה זה עימות פשוט ומסוכן, אך ממשלת ישראל ראתה אותו בעיני יפה, מפני שהוא הבטיח לה תמיכה אמריקאית מסיבית. במקום תמונה זו באה אחרת: מושדש עדין, שזוויותיו הן ווינגטון, קאהיר וירושלים. ניכסון סולק, פורד בא במקומו, אך הדמות הדומי ננטית במשולש זה נשארה הנרי קסינג'ר, איש-השנה תשנ"ה, שיצר את המציאות המדינית החדשה במהלך מילחמת יוסי-הכפורים. על המערכת המדינית ריחפה

תורתו של קסינג'ר, אותה גיבש למחרת מילחמת ששת הימים: תורת ההסדרים החלקיים. תורה זו נובעת כולה מאינטרס אמריקאי. הסדר כולל, הפותר את כל הבעיות ומשכין שלום בין ישראל והעולם הערבי, יבטל את התלות הישראלית והערבית כאחת בארצות-הברית. מרחב מאוחד, שבו ישתלבו המשי-אבים והכישורים של ערבים וישראלים, יהיה עצמאי. ואילו התקדמות אסטרטגית לקראת שלום, שזום בשיטת הסאלאמי, עם הרבה שלבי ביניים, מבטיחה שהתנות של שני הצדדים כי ארצות-הברית תימשך שנים רבות.

מצריים ובעלות-הברית זקוקות לאמריקה, כדי שזו תלחץ על ישראל ותכריח אותה להחזיר את השטחים. ישראל זקוקה לארצות-הברית כדי לקיים את עוצמתה הצבאית והכלכלית. בינתיים זורם הנפט למערב, ומובלת ההשפעה הסובייטית במרחב, ואין סכנה להתמוצות מיל-חמתית, שתביא עימה סכנה של עימות גרעיני עולמי. מבחינה אמריקאית זהו מצב אידיאלי, ה-17 פותר את כל הבעיות לעתיד הנראה לעין.

שבע הפרות הרוח

ב ישראל, אין חסיד גלהב יותר לגישה זו מאשר יצחק רבין. לאויבו קל להסביר זאת: הם מאמינים כי האמריקאים עזרו לרבין להגיע לכהונת ראש-הממשלה, כדי שישרת את האינטרסים שלהם. מתנגדים אחרים של רבין, בצמרת המיסד, סבורים כי רבין חלה בווינגטון ב"מחלת השגרירים". זוהי תר-פעה רגילה בשירות-החוץ של כל מדינה. והיא גורמת להילופים תכופים של שגרירים. כל שגריר נוטה לזהות את עצמו, במרוצת זמן, עם הארץ שבה הוא משרת. עד שבסופו של דבר הוא הופך, באופן בלתי-מודע, נצי-גה של אותה ארץ כלפי ממשלתו שלו. אולם יש הסבר הרבה יותר פשוט לתמיכתו של רבין בתורת הסדר-הביניים. רבין הגיע אליה בדרך משלו, והוא מאמין שהיא תואמת את האינטרס של ישראל. עמודי-התווך בכניין הגישה הרבינית הוא הזמן.

רבין עצמו הסביר זאת, באחת מהתבטאויותיו החשו-רות, במשל של שבע השנים הרוח, הבאות אחרי שבע השנים השמנות.

שבע השנים השמנות חופפות, פחות או יותר, את כהונת רבין בווינגטון. אך עם מילחמת יוסי-הכפורים עלו מן היאור שבע הפרות הרוח, המערב תלוי בנפט הערבי. לדעת רבין, תסתיים תלות זו תוך שבע שנים כאשר המערב יפתח מקורות-אנרגיה אחרים. בסתר ליבו, מוסיף רבין עוד מרכיב לתיאוריה של שבע השנים, בעיקבות מילחמת וייטנאם, עובר על אמר יקה גל של בולנוח, אירצון להסתכך בבעיות עולמיות ובסיכוסים מקומיים. במילא גם אין באמריקה רצון רב לחוש לעזרת ישראל בשעת צרה. אולם בהיסטוריה ה-17 אמריקאית קיימת, לדעת רבין, מעין מחזוריות של מצבי-רוח, ואחרי כמה שנים יחלוף גם מצב-הרוח הזה. או ישתפרו שוב סיכויי ישראל לזכות בתמיכה אמריקאית. לפי רבין, הבעיה היא לעבור את שבע השנים הרוח, מבלי לאבד את התמיכה האמריקאית, ומבלי להיענות לשתי דרישות-היסוד של הערבים: נסיגה לגבולות ה-47 ביוני 1967, והכרה במדינה פלסטינית שתקום. בקיצור: הבעיה היא להרוויח זמן. שיטת ההסדרים החלקיים פותרת בעייה זו. הנוסחה היא: להחזיר מדי-פעם מינימום של שטחים תמורת מכסימום של זמן, מבלי לאבד את התמיכה האמריקאית ומבלי להסתכן במילחמה חדשה.

זוהי נוסחה ברורה, ורבין פעל עליה במשך כל חי-שנה, בכישרון ובעיקביות. עברו 15 חודש בין כניסתו לתפקיד ראש-הממשלה ועד שהגיע להסדר-החלקי הרא-שון שלו, וגם זה רק בחזית אחת. בתקופה זו מוצו כל תכסיסי ההשהיה והדחיה האפשריים - ובכללם פיצוץ שליחות-קסינג'ר במארס, חידוש השיחות אחרי האול-טימטום של פורד, וניהול איטי וכבד של המשאומתן.

נצחון אישי

אשר הושג לבסוף ההסדר, בימים האחרונים של תשנ"ה, הוא היה מינימלי. רבין ויתר על שביעית של חצייהאי סיני. אומנם, זהו שטח בעל חשיבות צבי-אית-טקסטית, אין מישקלו במערכת האינטראקטיבית הכל-לית הוא קל. תמורת ויתור זה קנה רבין שלוש שנים של רווח-זמן, נוסף על כמה חודשים שיעברו עד לביצוע ההסכם וכניסתו לתוקף. הוא גם רכש תמיכה אמריקאית מאסיבית, ותיקן את יחסי אמריקה-ישראל. בסריהכל - הישג נאה מאד - למי שמקבד את הנחות-היסוד של רבין.

אך הנחות-היסוד אלה מוטלות בספק חמור. מולן עור-מדת הגישה האומרת כי הזמן פועל לרעת ישראל ולרעת פיתרון של שלום, ולכן אין השנים החולפות "רווח זמן", אלא "אובדן זמן". זה היה לכהניחמורה האמיתי למדידת הצבי-חתי של רבין בשנת תשנ"ה: במשך כל השנה הצליח לכפות את גישתו ועל המדינה כולה, על דעת-החקה, על הממשלה ועל הכנסת. הוא לבדו קבע את המדיניות, והוא לבדו ביצע אותה. היה זה הישג אישי מפליא, הטעון ניתוח.

בכתבה על איש-השנה תשל"ד ניתח העולם הזה (1933), ערב איש-השנה שעבר, את מרכיבי הגישה הזאת.